

Οι απαρχές της οθωμανολογικής έρευνας και διδασκαλίας στο Ρέθυμνο

ΠΡΟΣΦΑΤΑ ο ομότιμος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης Michael Ursinus δημοσίευσε σε διεθνές επιστημονικό περιοδικό ένα άρθρο ιδιαίτερος επαινετικό για την οθωμανολογική έρευνα και διδασκαλία που διεξάγεται στο Ρέθυμνο (Ursinus 2016). Με αυτή την αφορμή ζητήσαμε από τρεις από τους πρωταγωνιστές της θεσμοθέτησης του γνωστικού αντικείμενου της οθωμανικής ιστορίας στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης και στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας να καταγράψουν σε σύντομα κείμενα τις περιστάσεις στις οποίες αυτή συντελέστηκε. Πρόκειται για τον καθηγητή Γρηγόρη Μ. Σηφάκη, που διετέλεσε πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης από το 1981 ως το 1986 και διευθυντής του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών από το 1985 ως το 1992, καθώς και τους θεμελιωτές της επιστημονικής έρευνας και διδασκαλίας της οθωμανικής ιστορίας στο Ρέθυμνο, τον καθηγητή Βασίλη Δημητριάδη και την αείμνηστη καθηγήτρια Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου, τα πρώτα εκλεγμένα μέλη Δ.Ε.Π. του Πανεπιστημίου Κρήτης στο αντικείμενο της Τουρκολογίας, που υπηρέτησαν στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας από το 1984 ως το 1998 και από το 1985 ως το 1998, αντιστοίχως, όντας παράλληλα συνεργαζόμενα μέλη Δ.Ε.Π. του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών.

Μεταξύ των σημαντικότερων επιτευγμάτων του Βασίλη Δημητριάδη και της Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου στη διάρκεια της θητείας τους στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας ας σημειωθούν εδώ η ίδρυση, το 1988, στο Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του «Προγράμματος Επιμόρφωσης και Εξειδίκευσης στην Τουρκολογία», η επίσημη θεσμοθέτησή του το 1994 ως «Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Τουρκολογία» του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας σε συνεργασία με το Ινστιτούτο, καθώς και η διεξαγωγή από το 1991 και εξής των διεθνών οθωμανολογικών συμποσίων με τον γενικό τίτλο «Αλκυονίδες Ημέρες στην Κρήτη», ενός έγκυρου και διεθνώς αναγνωρισμένου θεσμού, που λαμβάνει χώρα στο Ρέθυμνο ανά τριετία. Σπουδαία υπήρξε επίσης η συμβολή τους στην ταξινόμηση,

μελέτη και δημοσίευση οθωμανικού αρχαιακού υλικού του Ιστορικού Αρχείου Κρήτης στα Χανιά και του Τουρκικού Αρχείου Ηρακλείου της Βικελαίας Δημοτικής Βιβλιοθήκης.

Ο Βασίλης Δημητριάδης και η Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου έχουν πλούσιο συγγραφικό έργο, που συνίσταται σε μονογραφίες, επιμέλεια συλλογικών τόμων και μεγάλο αριθμό άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Πιο συγκεκριμένα, ο Βασίλης Δημητριάδης έχει δημοσιεύσει τα εξής βιβλία:

- α) *Η κεντρική και δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί* (Θεσσαλονίκη 1973),
- β) *Τοπογραφία της Θεσσαλονίκης κατά την εποχή της Τουρκοκρατίας, 1430–1912* (Θεσσαλονίκη 1983· βραβείο Ακαδημίας Αθηνών, 1984),
- γ) *Η Θεσσαλονίκη της παρακμής. Η ελληνική κοινότητα της Θεσσαλονίκης κατά τη δεκαετία του 1830 με βάση ένα οθωμανικό κατάστιχο απογραφής του πληθυσμού* (Ηράκλειο 1998),
- δ) *Ο Κώδικας των Θυσιών. Ονόματα και δημευμένες περιουσίες των χριστιανών αγωνιστών της Ανατολικής Κρήτης κατά την Επανάσταση του 1821* (μετάφραση του ίδιου και των Ελένης Καραντζίκου, Πηνελόπης Φωτεινού και Χρυσούλας Χριστοδουλάρα· επιμέλεια με τη συνεργασία της Διονυσίας Δασκάλου, Ηράκλειο 2003),
- ε) *Bir Evîn Hikâyesi: Selânik'teki Mustafa Kemal Atatürk'ün Evi ve Ailesi Hakkında Türkçe ve Yunanca Belgeler* (μετάφραση Γκιουλσούν Αϊβαλή, Άγκυρα 2016).

Η Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου έχει δημοσιεύσει τα εξής βιβλία:

- α) *Το Χρονικό των Τούρκων Σουλτάνων (του βαρβερινού ελληνικού κώδικα 111) και το ιταλικό του πρότυπο* (Θεσσαλονίκη 1960),
- β) *Trade and Crusade: Venetian Crete and the Emirates of Menteshe and Aydin (1300–1415)* (Βενετία 1983),
- γ) *Ιστορία και θρύλοι των παλαιών σουλτάνων, 1300–1400* (Αθήνα 1991· β' έκδοση επαυξημένη: Αθήνα 1999),
- δ) *Δέκα τουρκικά έγγραφα για την Μεγάλη Εκκλησία (1483–1567)* (Αθήνα 1996),
- ε) *Το χρονικό των ουγγροτουρκικών πολέμων (1443–1444)* (μαζί με την Γκιουλσούν Αϊβαλή και τον Αντώνη Ξανθονάκη, Ηράκλειο 2005).

Στο πλαίσιο του προγράμματος έκδοσης περιλήψεων στα ελληνικά των καταχωρίσεων των οθωμανικών ιεροδικαστικών κωδίκων του Ηρακλείου Κρήτης έχει επιμεληθεί τους εξής τόμους:

- α) Ελένη Καραντζίκου και Πηνελόπη Φωτεινού, *Ιεροδικείο Ηρακλείου: τρίτος κώδικας (1669/73 και 1750/67)*, επιμ. Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου (Ηράκλειο 2003),
- β) Μαρία Βαρούχα, Φωτεινή Χαιρέτη και Μαρίνος Σαρηγιάννης, *Ιεροδικείο Ηρακλείου: πέμπτος κώδικας (1673–1675, 1688–1689)*, 2 τόμοι, επιμ. Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου (Ηράκλειο 2008),
- γ) Γκιουλσούν Αϊβαλή, Φωτεινή Χαιρέτη, Πηνελόπη Φωτεινού και Μαρίνος Σαρηγιάννης, *Ιεροδικείο Ηρακλείου: τέταρτος κώδικας (1672–1674, 1683–1686)*, 2 τόμοι, επιμ. Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου (Ηράκλειο 2010),
- δ) Γκιουλσούν Αϊβαλή, Ηλίας Κολοβός και Μαρίνος Σαρηγιάννης, *Ιεροδικείο Ηρακλείου: δεύτερος κώδικας. Μέρος Α' (1661–1665), μέρος Β' (1670–1671)*, επιμ. Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου (Ηράκλειο 2014).

Είναι επίσης επιστημονική επιμελήτρια των παρακάτω συλλογικών τόμων που περιέχουν μελέτες προερχόμενες από τα πρώτα τέσσερα συμπόσια των «Αλκυονίδων Ημερών στην Κρήτη»:

- α) *The Ottoman Emirate, ca. 1300–1389* (Ρέθυμνο 1993),
- β) *The Via Egnatia under Ottoman Rule, 1380–1699* (Ρέθυμνο 1996),
- γ) *Natural Disasters in the Ottoman Empire* (Ρέθυμνο 1999),
- δ) *The Karudan Pasha: His Office and His Domain* (Ρέθυμνο 2002).

Τέλος, άρθρα της έχουν ανατυπωθεί σε δύο αυτοτελείς τόμους:

- α) *Romania and the Turks (c. 1300 – c. 1500)* (Λονδίνο 1985),
- β) *Studies in Pre-Ottoman Turkey and the Ottomans* (Λονδίνο 2007).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

URSINUS, M. 2016. Ottoman studies triumphant: The success story of Rethymno, Crete. *Byzantine and Modern Greek Studies*, 40.1: 89–98.

